

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πρόγραμμα : “Εξειδίκευση Εκπαιδευτικών και Στελεχών της Γενικής Εκπαίδευσης για Μαθητές με Προβλήματα Λόγου και Ομιλίας”.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ : καθ. Γ. Δράκος
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ : Β. Δελαπόρτα

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 2005

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σ.3
2.	ΙΣΤΟΡΙΚΟ	
2.1	ΑΤΟΜΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ.....	σ.4
2.2	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ.....	σ.5
2.3	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΣΧΟΛΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ.....	σ.5
3.	ΕΚΘΕΣΗ ΙΑΤΡΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ.....	σ.6
4.	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ.....	σ.7
5.	ΠΡΟΦΙΛ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ.....	σ.8
6.	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ.....	σ.9
7.	ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	σ.11
8.	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	σ.12
9.	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο σχολείο όπου υπηρετώ, ανέλαβα να μελετήσω την περίπτωση μιας μαθήτριας με μαθησιακά προβλήματα. Πρόκειται για ένα παιδί, το οποίο ήρθε φέτος στο σχολείο με μεταγραφή από την επαρχία. Από την πρώτη στιγμή η δασκάλα του παιδιού αντιλήφθηκε ότι η μαθήτρια αυτή παρουσίαζε προβλήματα Λόγου και Ομιλίας. Το παιδί συνόδευε και έκθεση αξιολόγησης από το Κ.Δ.Α.Υ της περιοχής που φοιτούσε πριν.

Για να μπορέσω να αξιολογήσω σωστά την περίπτωση αυτή και να εκτιμήσω έγκαιρα κι έγκυρα τις δυνατότητες, αλλά και τα προβλήματά της προχώρησα σε τυπική και άτυπη κλινική αξιολόγηση. Αρχικά, και λόγω της ιδιότητάς μου ως δασκάλας του Ολοήμερου Σχολείου, είχα τη δυνατότητα να έρθω σε επαφή με το παιδί. Συζητήσαμε αρκετά, ανταλλάξαμε απόψεις, παρατήρησα τον τρόπο που χειριζόταν το λόγο και την εκφορά των μηνυμάτων και ιδεών της.

Αργότερα την επέβαλα σε ορισμένα tests, τα οποία με βοήθησαν να αποκτήσω ολοκληρωμένη γνώμη για τη διαταραχή της. Συγκεκριμένα, χρησιμοποίησα τα tests δυσλεξίας του Ζάχου για την ανάγνωση, την αντιγραφή, την αυθόρμητη γραφή, την ορθογραφία, την επεξεργασία κειμένου, το Reynell Developmental Language Scales III για τη γλωσσική κατανόηση και τη φωνολογική δοκιμασία του Πανελληνίου Συλλόγου Λογοπεδικών για τη φωνολογική ορθότητα της ομιλίας της.

Από όλες τις δοκιμασίες που επέβαλα το παιδί (τυπικές και άτυπες) κατέληξα στο συμπέρασμα ότι όντως υπάρχει μια διακριτική διαταραχή στο λόγο και ομιλία της εν λόγω μαθήτριας, η οποία όμως είναι σε επίπεδο που μπορεί με την κατάλληλη βοήθεια και με συντονισμένες προσπάθειες να βελτιωθεί αρκετά.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

α. Ατομικό ιστορικό

Η Κ. γεννήθηκε στις 11 Μαΐου του 1997.

Ο τοκετός ήταν φυσιολογικός και το παιδί έκλαψε αμέσως. Θήλασε για πολύ λίγο.

Η Κ. είχε πολύ χαμηλό σάκχαρο. Της έβαλαν γλυκόζη για 13 ημέρες.

Ένα μήνα μετά τη γέννησή της έβαλε ένα μηχανήμα, γιατί είχε πρόβλημα με τη λεκάνη της. Αυτό το μηχανήμα το φορούσε για 4 μήνες.

Η Κ.Π. δεν έχει περάσει καμιά σοβαρή ασθένεια.

Επίσης δεν έχει νοσηλευτεί.

Δεν αντιμετώπισε κανένα πρόβλημα στη διατροφή της όταν πέρασε από το γάλα στις περαστές τροφές.

Η Κ. μέχρι την ηλικία να πάει σχολείο ήταν ένα υπερκινητικό παιδί (όπως αναφέρει η μητέρα). Της άρεσε να ασχολείται με τις δουλειές του σπιτιού, να παίζει το ρόλο της μητέρας στα παιχνίδια της με τα άλλα παιδιά.

Τις ελεύθερες της ώρες βλέπει τηλεόραση (αρκετές έως πολλές ώρες), παίζει και της αρέσει να μακιγιάρεται.

Το Σεπτέμβρη του 2003 εγγράφηκε στην Α' τάξη του δημοτικού.

Στις 27 Μαΐου του 2004 έγινε γνωμάτευση από το Κ.Δ.Α.Υ της περιοχής που φοιτούσε. Η παραπομπή έγινε από το δάσκαλο της τάξης.

Το Σεπτέμβρη του 2004 έγινε η μεταγραφή της.

Το παιδί δεν επανέλαβε την τάξη.

β. Οικογενειακό ιστορικό

ΣΥΝΘΕΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ :

(Οι πληροφορίες δίνονται από τη μητέρα)

Ο πατέρας είναι ηλικίας 37 ετών. Η επαγγελματική του εκπαίδευση είναι μηχανικός αυτοκινήτων. Στην Ελλάδα είναι επιστάτης σε εταιρεία ανακαινίσεων.

Η μητέρα είναι 51 ετών Έχει τελειώσει τη στοιχειώδη εκπαίδευση και ασχολείται με τα οικιακά.

Η μητέρα έχει τελέσει δύο γάμους. Η μαθήτριά Κ. είναι από το 2^ο γάμο της.

Η μητέρα έχει ακόμα 2 παιδιά από τον 1^ο γάμο της :

μία κόρη 30 ετών κι ένα γιο 28 ετών.

Η Κ. έχει πολύ καλές σχέσεις με τους γονείς της, αλλά και με τα αδέρφια της από τον 1^ο γάμο της μητέρας της.

γ. Κοινωνικό- σχολικό ιστορικό

Η Κ. φέτος φοιτά στη Β΄ τάξη του δημοτικού σχολείου. Κατά την παραμονή της στο σχολείο ανέπτυξε φιλικές σχέσεις με όλα τα παιδιά της τάξης της, όπως επίσης και με μαθητές άλλων τάξεων. Επιπλέον, έχει άριστες σχέσεις και συνεργάζεται άψογα με τη δασκάλα της, αλλά και με τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς του σχολείου. Παρουσιάζεται πολύ συνεργάσιμη σε όλες τις δραστηριότητες που της ζητήθηκαν να κάνει.

Τα μέλη της διεπιστημονικής ομάδας του Κ.Δ.Α.Υ. με βάση τα στοιχεία της διάγνωσης - αξιολόγησης κατέληξαν ότι η μαθήτρια Κ. παρουσιάζει : **Ειδικές μαθησιακές δυσκολίες στη μάθηση.**

Όσον αφορά στις Γνωστικές/Νοητικές δεξιότητες της διακρίνεται από μια αναπτυγμένη ικανότητα εστίασης της συγκέντρωσης της προσοχής, ενώ έχει αναπτύξει στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων σε σχέση με την καθημερινή ζωή. Για τις Κινητικές της δεξιότητες μπορεί να ειπωθεί ότι τόσο οι αδρές όσο κι οι λεπτές κινήσεις της είναι επαρκώς ανεπτυγμένες.

Στις Γλωσσικές δεξιότητες της παρατηρήθηκε ότι ο προφορικός λόγος της είναι συντακτικά και σημασιολογικά σωστός. Διαθέτει αρκετά πλούσιο λεξιλόγιο κι εκφράζεται με σαφήνεια και ακρίβεια.

Τέλος, αναφορικά με τις κοινωνικές της δεξιότητες είναι δεκτική στη συναισθηματική επαφή με τους γύρω της, είναι συνεργάσιμη κι επιδιώκει να δημιουργεί θετικές σχέσεις με το περιβάλλον της. Δείχνει ιδιαίτερη διάθεση να είναι πετυχημένη στο έργο που της ζητείται να επιτελέσει.

Λαμβάνοντας υπόψιν τις ιδιαίτερες μαθησιακές δυσκολίες της Κ., κρίνεται σκόπιμη η φοίτησή της σε **Τμήμα Ένταξης** ή/και σε **Τμήμα Ενισχυτικής Διδασκαλίας**. Επίσης κρίνεται απαραίτητη η επαναξιολόγησή της από το Κ.Δ.Α.Υ. στο τέλος της επόμενης σχολικής χρονιάς.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ

Στην Ανάγνωση η μαθήτρια Κ. παρουσιάζει :

- αργό ρυθμό αναγνώρισης των γραμμάτων
- αργή ανάγνωση, διστακτική κι αβέβαιη
- δυσκολία στη σύνθεση των φθόγγων
- παράλειψη γραμμάτων, αντικατάσταση ή πρόσθεση γραμμάτων που υποδεικνύει δυσκολία στην αντιστοίχιση γράμματος-φωνήματος
- δυσκολία στην ανάγνωση πολυσύλλαβων λέξεων

Στη Γραφή παρουσιάζει :

- απουσία σημείων στίξης
- παράλειψη, αντικατάσταση, πρόσθεση, αντιστροφές γραμμάτων
- δυσανάγνωστο γραφικό χαρακτήρα
- εναλλαγή κεφαλαίων-πεζών στην ίδια λέξη
- πολλά ορθογραφικά λάθη
- αστάθεια στο διάστημα μεταξύ των λέξεων
- δυσκολία στην παραγραφοποίηση

Στην Κατανόηση Κειμένου παρουσιάζει :

- δυσκολία στην κατανόηση κειμένου και στη γραπτή απόδοσή του.
- δυσκολία στην έκφραση των ιδεών που έχει αυτό το κείμενο και στον τρόπο που θα οργανώσει το κείμενο αυτό

Στα Μαθηματικά παρουσιάζει :

- δυσκολίες στην εκτέλεση των μαθηματικών πράξεων
- δυσκολίες στην κατανόηση των μαθηματικών εννοιών

ΠΡΟΦΙΛ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ

Η Κ. παρουσιάζει μια διαταραχή στην ομαλή πορεία της μαθησιακής της διαδικασίας, τόσο σε επίπεδο Γλώσσας, όσο και σε επίπεδο Μαθηματικών. Οι περιοχές που παρατηρούνται δυσκολίες είναι στην Ανάγνωση, στη Γραφή, στην Κατανόηση κειμένου, στα Μαθηματικά, στην Προσέγγιση της σχολικής γνώσης.

Στην Ανάγνωση υπάρχει:

- μεγάλη δυσκολία στην οπτικο-ακουστική σύνθεση και ανάλυση της γλώσσας (ταύτιση φωνήματος γραφήματος-διάκριση γραφημάτων σε ύλη που έχει διδαχθεί)
- συλλαβιστή ανάγνωση λέξεων
- αδυναμία ανάγνωσης λέξεων με διφθόγγους, δίψηφα φωνήεντα και συμφωνικά συμπλέγματα
- σύγχυση γραμμάτων που μοιάζουν οπτικά ή ακουστικά μεταξύ τους
- ικανοποιητική κατανόηση κειμένου όταν το ακούει.

Στη Γραφή υπάρχει :

- ικανότητα γραφής απλών λέξεων και πρότασης
- όχι πλήρης κατάκτηση ακόμα της ταύτισης φωνήματος-γραφήματος σε γράμματα που έχει διδαχθεί
- αδυναμία γραφής λέξεων με συμπλέγματα, δίψηφα σύμφωνα και διφθόγγους
- παράλειψη γραμμάτων ή συλλαβών , σύγχυση συμφώνων, αντικατάσταση φθόγγων
- ανάπτυξη οπτικοκινητικού συντονισμού και λεπτής κινητικότητας

Στα Μαθηματικά υπάρχει :

- η έννοια του αριθμού μέχρι το 20
- γραφή των αριθμών ως το 20
- αδυναμία εκτέλεσης πρόσθεσης και αφαίρεσης με υπέρβαση της Δεκάδας
- δυσκολία επίλυσης προβλημάτων

Στις γνωστικές-νοητικές ικανότητες υπάρχει :

- δυσκολία στην αντίληψη της έννοιας του χρόνου
- ανάπτυξη καλού επιπέδου προσοχής
- κινητική ανησυχία και απροσεξία
- δυσκολία στη διάκριση αριστερού-δεξιού
- ικανοποιητική χρήση λεξιλογίου
- δυσκολίες σε γλωσσικές κλίμακες
- δυσκολία εκμάθησης ονομάτων

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ

Σύμφωνα και με την άποψη του Κ.Δ.Α.Υ υπάρχουν ορισμένες εκπαιδευτικές ανάγκες-προτεραιότητες που θα χρειαστεί να ικανοποιηθούν για να μπορέσει το σχολείο να βοηθήσει τη μικρή Κ.

Συγκεκριμένα, χρειάζεται η εφαρμογή ειδικού προγράμματος σε διάφορα μαθησιακά επίπεδα είτε μέσα στην τάξη της με τη δασκάλα της γενικής εκπαίδευσης, είτε στο Τμήμα Ένταξης με το δάσκαλο της ειδικής αγωγής καθ' όλη τη διάρκεια της φοίτησής της στο δημοτικό σχολείο.

Κατ' αρχάς, προέχει η βελτίωση της Αναγνωστικής ικανότητας της εν λόγω μαθήτριας. Επίσης κρίνεται απαραίτητη η πρόοδος της στη Γραφή αλλά και Ορθογραφία, όπως και η καλύτερη της επίδοσής της στα Μαθηματικά.

Στην Ανάγνωση χρειάζεται να τεθούν οι παρακάτω μακροπρόθεσμοι στόχοι : βελτίωση της ικανότητας επεξεργασίας της φωνολογικής δομής της γλώσσας.

Αυτό μπορεί να γίνει με ασκήσεις όπως :

- αφαίρεση συλλαβών από μια σειρά λέξεων
- εντοπισμό συλλαβών σε λέξεις
- πρόσθεση συλλαβών σε μια σειρά λέξεων
- αντικατάσταση συλλαβών
- αντιστροφή συλλαβών
- συμπλήρωση προτάσεων τις οποίες εκφωνεί ο δάσκαλος
- ασκήσεις διάκρισης φθόγγων
- ασκήσεις σύνθεσης φθόγγων
- ασκήσεις αναγνώρισης αρχικού-τελικού φωνήματος μιας σειράς λέξεων
- ασκήσεις αντιστοιχίας αρχικού-τελικού φωνήματος από ομάδα τριών λέξεων κάθε φορά
- συστηματική εξάσκηση στην ανάγνωση κειμένων

Στη Γραφή χρειάζεται να βελτιωθεί η εικόνα που παρουσιάζει. Αυτό μπορεί να συμβεί με ασκήσεις όπως :

- ασκήσεις εστίασης της προσοχής σε οπτικά ερεθίσματα
- ασκήσεις υπαγόρευσης γραμμάτων (αντιστοίχιση φωνήματος-γραφήματος)
- ασκήσεις αντιγραφής κι ορθογραφίας
- εκμάθηση ορθογραφίας με οικογένειες λέξεων
- ασκήσεις δόμησης του γραπτού λόγου σε παράγραφο
- ασκήσεις σύνθεσης των παραγράφων σε μια ενότητα με τη σωστή χωροχρονική ακολουθία του νοήματός τους

Στην Κατανόηση Κειμένου χρειάζεται να βελτιωθεί η ικανότητα αντίληψης βασικών εννοιών ενός κειμένου και η βελτίωση της ικανότητας οργάνωσης της σκέψης κατά τη γραπτή απόδοση ενός κειμένου. Όλα αυτά μπορούν να επιτευχθούν με ασκήσεις όπως :

- ανασκευή κειμένου με μικρότερες προτάσεις και παραγράφους
- ασκήσεις οργάνωσης των σκέψεων με λογική αλληλουχία
- κατασκευή ενός κειμένου με βάση ερωτήσεις που δίδονται από πριν
- ασκήσεις δόμησης του γραπτού λόγου σε παράγραφο
- ασκήσεις σύνδεσης των παραγράφων σε μια ενότητα με τη σωστή χωροχρονική ακολουθία του νοήματός τους

Στα Μαθηματικά χρειάζεται η μαθήτρια Κ. να αποκτήσει ουσιαστικότερη κατανόηση των μαθηματικών εννοιών και να βελτιωθεί η επίδοσή της στην εκτέλεση μαθηματικών πράξεων. Αυτά μπορούν να γίνουν με ασκήσεις- ενέργειες, όπως :

- στήριξη της διδασκαλίας των Μαθηματικών σε παραστατικά στοιχεία
- συχνές επαναλήψεις σε δεξιότητες που έχουν διδαχθεί
- κατασκευή ενός μικρού γλωσσάριου με τις έννοιες των μαθηματικών συμβόλων και των δυσνόητων μαθηματικών εννοιών, που να είναι πιο κατανοητό για τη μαθήτρια
- απλοποιημένη διατύπωση των μαθηματικών προβλημάτων, προκειμένου να υπάρξει γλωσσική κατανόηση αυτών

Γενικότερα, όπως, στην Προσέγγιση της σχολικής γνώσης η μαθήτρια Κ. χρειάζεται να εξοικειωθεί με λειτουργικές μεθόδους και τρόπους προσέγγισης της σχολικής γνώσης. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με ασκήσεις και ενέργειες, όπως :

- συζήτηση της δασκάλας με τη μαθήτρια για τις μεθόδους που ακολουθεί στην αντιμετώπιση προβλημάτων από την καθημερινή της τριβή με τα μαθήματα
- διδασκαλία αποτελεσματικών μεθόδων για τον τρόπο που πρέπει να οργανώνει τη σκέψη της στην κατανόηση και επίλυση των δυσκολιών που αντιμετωπίζει με τα μαθήματα. Συγκεκριμένα, η μαθήτρια χρειάζεται να σκέφτεται πρώτα φωναχτά και στη συνέχεια να αναπτύξει έναν εσωτερικό διάλογο με τον εαυτό της.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Με αυτή τη σύντομη αναφορά μου κλείνει η μελέτη περίπτωσης την οποία κλήθηκα να μελετήσω και να επεξεργαστώ διεξοδικά κατά τη φοίτησή μου στο 6/μηνιαίο πρόγραμμα σεμιναριακού τύπου για τα προβλήματα Λόγου και Ομιλίας στην Α΄/Θμια εκπαίδευση που διεξήχθη στο Π.Τ.Δ.Ε. Αθηνών υπό την επιστημονική καθοδήγηση του καθηγητή κ. Γ. Δράκου.

Η εν λόγω υπήρξε μια πολύ ενδιαφέρουσα περίπτωση, η οποία μου έδωσε τη δυνατότητα να ανατρέξω στην αναζήτηση βιβλιογραφίας για παιδαγωγικά και ψυχολογικά θέματα, εργαλείων τυπικής και άτυπης αξιολόγησης, καθώς επίσης και μεθόδων αποκατάστασης των γλωσσικών προβλημάτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δράκος, Γ., (1991), *Σύγχρονα προβλήματα της Θεραπευτικής Παιδαγωγικής . Η παιδαγωγική αγωγή του Λόγου και της Ομιλίας. -ΤΡΑΥΛΙΣΜΟΣ-* , εκδόσεις ΑΦΩΝ ΤΟΛΙΔΗ
- Δράκος, Γ. , (1999), *Ειδική Παιδαγωγική των προβλημάτων Λόγου και Ομιλίας , Τραυλισμός*, Αθήνα :Αυτοέκδοση,
- Δράκος, Γ. , (2002), *Σύγχρονα θέματα ειδικής παιδαγωγικής*, εκδ. Ατραπός
- Κολλιιάδης, Ε. (2002). *Γνωστική ψυχολογία, Γνωστική νευροεπιστήμη και εκπαιδευτική πράξη*, ΜΟΝΤΕΛΟ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ, τ. Δ' .
- Mazeau M., *Κλινικές πτυχές των Δυσφρασιών*, στο: Ειδική Γλωσσική Διαταραχή από την προσχολική στην εφηβική ηλικία, 8^ο συνέδριο Π.Σ.Λ., Αθήνα 10-12 Νοεμβρίου 2000, εκδ. ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ.
- Πανελλήνιος Σύλλογος Ειδικών στις διαταραχές του λόγου, ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ ΛΟΓΟΥ ΦΩΝΗΣ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ